

NEYTENDASTOFA

Ákvörðun nr. 35/2010

Kvörtun vegna samningskilamála í bílasamningi frá SP-Fjármögnun hf.

I.

Erindið

Neytendastofu barst erindi Þórdísar Sigurbórsdóttur þar sem kvartað er yfir bílasamningi við SP–Fjármögnun hf. (hér eftir nefnt SP) með tölvubréfi, dags. 22. október 2009. Í erindinu er kvartað yfir skilmálum samningsins og framkvæmd við útreikninga á hlutföllum mynta. Í fyrsta lagi er kvartað er yfir því að í samningnum komi ekki fram hvort vextir séu fastir eða breytilegir. Í öðru lagi að ekki komi fram að lagt sé álag á vextina. Í þriðja lagi séu upplýsingar um prósentuhlutfall vaxta villandi þar sem á greiðsluyfirliti með samningnum komi fram að vextir séu 5,77% en á yfirliti yfir stöðu samningsins frá 28. september 2009 komi fram að vextir séu 5,24%. Í fjórða lagi hafi samningurinn verið gerður bæði í íslenskum krónum og erlendu myntkörfunni SP5, í hlutföllunum 50/50. Samhliða breytingum á gengi erlendu gjaldmiðlanna hafi það hlutfall hins vegar breyst auk þess sem hlutfall hvernar myntar í körfunni sé breytt. Meðfylgjandi erindinu voru útreikningar kvartanda á því hver vísitala myntkörfunnar ætti að vera fyrir tiltekinn gjalddaga.

Þá var í erindinu vakin athygli á því að þegar lántaki óskaði skýringa frá SP sendi félagið afrit af samningnum ásamt skýringum. Sá samningur sé hins vegar ekki samhljóða upphaflegum samningi aðila sem lántaki skrifaðu undir.

Með erindinu fylgdu afrit af upphaflegum samningi lántaka auk þess samnings sem lántaka var sendur síðar og tölvupóstsamskipti lántaka við SP vegna málsins.

II.

Málsmeðferð

1.

Erindið var sent SP til umsagnar með bréfi Neytendastofu, dags. 28. október 2009. Í bréfinu kom fram að ekki væri vísað til lagaákvæða í erindinu en að mati Neytendastofu gætu komið til álita í málinu ákvæði 5., 6., 7., 8. og 9. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994 auk ákvæða 5. og 8. gr. laga um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu nr. 57/2005. Í bréfinu var einnig vakin athygli á ákvæðum 36. gr. og 36. gr. a–c. laga um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa nr. 7/1936.

Svar SP barst Neytendastofu með bréfi, dags. 17. nóvember 2009. Í bréfinu segir um þá athugasemd að ekki komi fram hvort vextir séu fastir eða breytilegir að í nýjustu samningsskilmálum SP séu vextir breytilegir, hvort sem um sé að ræða samninga í íslenskum krónum eða í erlendri mynt. Eldri samningar séu með fasta vexti á þeim hluta samninganna sem séu í íslenskum krónum en á þeim hluta samninganna sem séu í erlendum myntum séu vextir breytilegir á þann hátt að Libor vextir séu breytilegir en álag á Libor vexti sé fast. Neytendastofa hafi nýverið ákvarðað að SP hafi ekki verið heimilt að láta leigutaka með eldra samningsformi skrifa undir núgildandi samningsskilmála við skuldbreytingu en sú ákvörðun liggja nú fyrir áfrýjunarnefnd neytendamála. Samningur kvartanda í máli þessu sé undirritaður í lok árs 2005 og beri því fasta vexti á þann hluta sem sé í íslenskum krónum en breytilega Libor vexti með föstu álagi á þann hluta sem sé í erlendum myntum. Upphaflega hafi 50% af samningi leigutaka verið í íslenskum krónum og segi í 3. mgr. 2. gr. almennra skilmála samningsins að: „*Sé leigugjald í lið III verðtryggt í íslenskum krónum, að hluta eða öllu leyti, getur það tekið breytingum miðað við breytingar sem verða á vísitölu neysluverðs til verðtryggingar. Á útgáfudegi hvers leigureiknings geta leigugreiðslur tekið breytingum til hækkunar eða lækkunar í samræmi við gildandi vísitölu frá þeirri grunnvísitölu sem tilgreind er í lið III eða er í gildi við útgáfu samningsins.*“ Ekki sé minnst á fasta eða breytilega vexti heldur einungis fasta verðtryggða leigugreiðslu og sé leigan innheimt á þann hátt. Enn fremur segir í bréfi SP að upphaflega hafi 50% af samningsfjárhæðinni verið í fjórum erlendum myntum, USD, EUR, CHF og JPY, sem einu nafni kallist myntkarfan SP5, og segi í 5. mgr. 2. gr. almennra skilmála samningsins að: „*Sé leigugjald í lið III gengistryggt að hluta eða öllu leyti ... taka leigugreiðslurnar breytingum miðað við vexti erlendu gjaldmiðlanna á millibankamarkaði í London (LIBOR).*“ Á þann hátt hafi leigugreiðslur verið innheimtar af samningi leigutaka frá upphafsdegi til dagsins í dag.

Í greiðslufirliti, sem undirritað var og teljist hluti samningsins samkvæmt ákvæðum hans, komi fram að samningsvextir séu 5,77% og hlutfallstala kostnaðar 7,54%. Í töflum sem fylgdu bréfinu komi fram að ávallt hafi fastir vextir íslenska hluta samningsins verið 7,1% og fast vaxtaálag erlenda hluta hans verið 2,2% ofan á Libor vexti.

Tafla 1 – Vextir við útgáfu samnings:

Mynt/Karfa	Upphæð	Libor	Fastir vextir	Samtals vextir	Hlutfall	Vegnir vextir
ISK	397.436	N/A	7,1%	7,10%	50%	3,55%
SP5	397.436	2,24%	2,2%	4,44%	50%	2,22%
Samtals	794.872				Samtals vextir	5,77%

Tafla 2 – Vextir þann 28.09.2009

Mynt/Karfa	Upphæð	Vextir	Fastir vextir	Samtals vextir	Hlutfall	Vegnir vextir
ISK	174.890	N/A	7,1%	7,1%	30,1%	2,14%
SP5	406.162	0,3%	2,2%	2,5%	69,9%	1,72%
Samtals	581.052				Samtals vextir	3,87%

Með vaxtalögum nr. 25/1987 var staðfest samningsfrelsi um vexti. Auk þess hafi Seðlabanka Íslands verið falið að birta opinberlega upplýsingar um vexti hjá bönkum og sparisjóðum. Þær upplýsingar sé að finna á heimasíðu bankans þar sem tilteknir séu hæstu og lægstu vextir af óverðtryggðum og verðtryggðum lánum. Í núgildandi lögum nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu sé kveðið á um í 1. mgr. 3. gr. að almenna vexti skuli aðeins greiða af peningakröfu að það leiði af samningi, venju eða lögum. Hvergi í lögum sé lögð sú skylda á lánastofnun að upplýsa lántakendur um grunnvexti annars vegar og vaxtaálag hins vegar heldur sé kveðið á um það í 4. gr. vaxtalaga að tiltaka skuli hundradshluta vaxta eða vaxtaviðmiðun að öðru leyti ef greiða beri vexti. Sú niðurstaða löggjafans leiði af venju og eðli máls þar sem aðaltekjustofn lánastofnana séu innheimtir vextir af útlánum og því liggja ljóst fyrir að starfsgrundvöllur fyrir lánastofnanir væri ekki til staðar ef ekkert vaxtaálag væri lagt ofan á grunnvexti. Upphafleg vaxtaþróenta sé tekin fram í samningnum. Sú vaxtaþróenta sé lögð til grundvallar þegar niðurgreiðsluáætlun samningsins sé reiknuð í upphafi en samningurinn sé með svokölluðum jöfnum greiðslum.

Vegna kvörtunar um að upplýsingar um vexti séu villandi segir í bréfi SP að leiðrétta skuli þann misskilning að vextir voru ekki 5,24%, þann 28. september 2009 þegar greiðslufirlit samningsins var tekið, heldur 3,87%. Misskilningur þessi byggist á því að á yfirlitinu séu tvær línur sem taki fram vexti, annars vegar samningsvexti 5,24% og hins vegar vegna vexti þann dag 3,87%. Vegnir samningsvextir eigi að vera upprunalegir vextir samningsins eða 5,77% og ástæða þessa mismunar sé sá að í nóvember 2007 voru allir samningar félagsins færðir yfir í nýtt tölvukerfi og vaxtaþróenta samningsins á þeim degi var 5,24%. Ástæðan sem liggja að baki þessari lækkun samningsvaxta sé lækkun á Libor vöxtum sem séu breytilegir eins og áður hafi fram komið.

Vegna kvörtunar um breytingu á hlutfalli mynta samningsins segir í bréfi SP að, eins og neðangreindar töflur nr. 3 og 4 sýna fram á, sé um að ræða einfaldar gengisbreytingar milli gjaldmiðla sem leiði til þess að upphaflegt prósentuhlutfall mynta í samningnum breytist ef

upphæðir erlendra gjaldmiðla sammingsins séu umreiknaðar í íslenskar krónur. Öll erlend útlán íslenskra fjármálastofnanna breytist hlutfallslega með þessum hætti. Magn hvers gjaldmiðils hafi ekki breyst að öðru leyti en sem nemi niðurgreiðslu höfuðstóls frá lántöku. Til skýringa eru settar upp í töflur, staða mynta þann 6. janúar 2006 og staða mynta þann 28. september 2009.

Tafla 3 - Upphafleg staða þann 06.01.2006

Leggur	Mynt	Fjöldi mynta í einingu af SP5	Upphæð í mynt	Gengi mynta	Höfuðstól mældur í ISK	Hlutfall mælt í ISK	Hlutfall í myntkörfu
SP5	CHF	0,350939	1.667,77	48,05	80.135	10,08%	20,16%
4752,31	EUR	0,453104	2.153,29	74,4	160.204	20,15%	40,31%
einingar	JPY	22,68603	107.811,05	0,5291	57.042	7,18%	14,35%
	USD	0,341904	1.624,83	61,58	100.056	12,59%	25,18%
ISK	ISK		397.436,00	1	397.436	50,00%	
Samtals:					794.872	100%	100%

Tafla 4 - Staða þann 28.09.2009

Leggur	Mynt	Fjöldi mynta í einingu af SP5	Upphæð í mynt	Gengi mynta	Höfuðstól mældur í ISK	Hlutfall nú mælt í ISK	Hlutfall í myntkörfu
SP5	CHF	0,350939	708,58	122,69	86.936	15,0%	21,40%
2019,10	EUR	0,453104	914,86	185,39	169.606	29,2%	41,76%
einingar	JPY	22,68603	45.805,36	1,3845	63.418	10,9%	15,61%
	USD	0,341904	690,34	124,87	86.203	14,8%	21,22%
ISK	ISK		174.890	1	174.890	30,1%	
Samtals:					581.052	100%	100%

Ath. þetta eru eftirstöðvar höfuðstóls, Vanskil og verðbætur eru ekki meðtaldar

Þá sé afborgunarferill lánsins í samræmi við neðangreinda töflu

Tafla 5 - Afborgunarferill

Gjald dag	Afborgun		Sundurliðun myntkörfu			
	ISK	SP5 myntkarfa	CHF	EUR	JPY	USD
Upphafstaða	397.436	4752,31	1.667,77	2.153,29	107.811,05	1.624,83
Áður greitt	155.999	1.929,72	677,21	874,36	43.777,69	659,78
01.10.2008	5.367	65,61	23,03	29,73	1.488,43	22,43
01.11.2008	5.399	65,85	23,11	29,84	1.493,88	22,51
01.12.2008	5.431	66,09	23,19	29,95	1.499,32	22,60
01.01.2009	5.463	66,34	23,28	30,06	1.504,99	22,68
01.02.2009	5.496	66,58	23,37	30,17	1.510,44	22,76
01.03.2009	5.528	66,83	23,45	30,28	1.516,11	22,85
01.04.2009	5.561	67,08	23,54	30,39	1.521,78	22,93
01.05.2009	5.594	67,32	23,63	30,50	1.527,22	23,02
01.06.2009	5.627	67,57	23,71	30,62	1.532,90	23,10
01.07.2009	5.660	67,82	23,80	30,73	1.538,57	23,19
01.08.2009	5.694	68,07	23,89	30,84	1.544,24	23,27
01.09.2009	5.727	68,33	23,98	30,96	1.550,14	23,36
Samtals greitt	222.546	2.733,2	959,19	1.238,43	62.005,68	934,50
Höfuðstóll nú	174.890	2.019,1	708,58	914,86	45.805,36	690,34

Um lagatilvísanir Neytendastofu segir í bréfi SP að í II. kafla laga um neytendalán sé fjallað um upplýsingaskyldu lánveitenda og í 5. og 6. gr., sbr. 7. og 9. gr. sé útskýrt nánar hvaða upplýsingar lánveitandi skuli hafa í lánsamningi lántakanda til glöggvunar og með hvaða hætti slíkar upplýsingar eigi að koma fram. Allir samningar SP séu í fullu samræmi við þær kröfur sem framangreind ákvæði kveði á um. Þeirra upplýsinga sem krafist sé að lánveitandi veiti lántaka við gerð lánsamnings hafi komið fram við samningsgerð og því verði ekki fjallað frekar um þær kröfur.

Í lögum nr. 57/2005 komi fram í 5. gr. að óréttmætir viðskiptahættir séu bannaðir. Í 8. gr. sé kveðið á um að viðskiptahættir séu óréttmætir ef þeir brjóti í bága við góða viðskiptahætti gagnvart neytendum og raski verulega eða séu líklegir til að raska verulega fjárhagslegri hegðun þeirra. Samkvæmt greinargerð með ákvæðinu er því ætlað að ná til viðskiptahátta sem hafi áhrif á ákvörðun neytenda um að eiga viðskipti. Í því tilliti sé litið til þess hvort háttsemi geri það að verkum að hinn almenni neytandi taki ákvörðun um viðskipti sem hann hefði ella ekki tekið og raski þar með fjárhagslegum hagsmunum hans eða hafi áhrif á fjárhagslega hegðun. Ekki verði séð með hvaða hætti umræddur lántaki geti tekið ákvörðun um að ganga ekki til viðskipta þegar horft sé til þess að lántaki hafi óskað að fyrra bragði eftir samningssambandi við SP og hafi tekið á sig þá skuldbindingu sem í samningnum felist. Þannig verði heldur ekki séð hvernig fjárhagsleg hegðun breytist þar sem aðilar hafi verið ásáttir um forsendur samnings við gerð hans, sem gildi út umsaminn samningstíma nema samið verði að nýju um breyttar forsendur samningsins.

Í 36. gr. samningalaga komi fram að samningi megi víkja til hliðar í heild eða að hluta, eða breyta, ef talið sé ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju að bera hann fyrir sig. Í ákvæði 3. mgr. 36. gr. c. sömu laga komi fram að samningur teljist ósanngjarn stríði hann gegn góðum viðskiptaháttum og raski til muna jafnvægi milli réttinda og skyldna samningsaðila, neytenda í óhag. Umrætt ákvæði hafi verið til umfjöllunar í fjölmiðlum undanfarin misseri í tengslum við breytta skuldastöðu fyrirtækja og heimila eftir hrun bankanna vegna lántöku þeirra í erlendri mynt. Tilvitnað ákvæði feli í sér heimild til að víkja til hliðar samningum vegna atvika sem hafi verið til staðar eða koma til eftir samningsgerð að tilteknum skilyrðum fullnægðum. Slík regla feli því í sér umtalsvert frávik frá hinni gamalgrónu meginreglu um að samninga skuli halda. Því sé ljóst að mikla varkárni verði að sýna ef beita eigi ofangreindri undantekningu samningalaga vegna þegar gerðra samninga.

SP líti svo á að allir samningar félagsins séu í fullu samræmi við íslensk lög og aðrar reglur sem um slíka samninga gilda og telji því engar forsendur fyrir hendi til að Neytendastofa aðhafist frekar í málinu. Því sé þess krafist að málið verði látið niður falla.

2.

Bréf SP var sent kvartanda til umsagnar með bréfi Neytendastofu, dags. 20. nóvember 2009. Svar barst með bréfi, dags. 24. nóvember 2009. Í bréfinu eru gerðar athugasemdir við svar SP. Sú fullyrðing SP um að eldri samningar hafi verið með fasta vexti á íslenska hlutanum fái ekki staðist samkvæmt samskiptum kvartanda við þrjá starfsmenn SP. Þá hafi kvartandi tekið eftir því að á greiðsluseðli um vorið 2008 hafi vextir á íslenska hlutanum breyst þrátt fyrir að kvartandi teldi þá fasta. Þegar gerðar voru athugasemdir við það voru endurgreiddir ofteknir vextir skv. breytingunni.

Af hálfu kvartanda er því mótmælt að ákvæði 3. mgr. 2. gr. almennra samningsskilmálanna hafi nokkuð með breytingar á hlutfalli íslenska hluta lánsins að gera.

Þá er gerð athugasemd við þá skýringu SP að magn hvers gjaldmiðils hafi ekki breyst að öðru leyti en sem nemi niðurgreiðslu höfuðstóls. Kvartandi hafi ekki sótt um lán í sjóði þar sem íslenskri fjárhæð sé breytt í einingar, heldur erlent lán eins og boðið var upp á hjá bílaumboðinu Heklu sem átti að samanstanda af fjórum erlendum gjaldmiðlum. Þetta kallist blekkingar í viðskiptum og geti orðið SP erfitt að rökstyðja að lántakendur hafi sóst eftir samningssambandi við SP af þessu tagi eins og fram komi í bréfi SP enda um að ræða óþekkt útlánafyrirkomulag. Vexti sé ekki leyfilegt að reikna ofan á einingar sbr. 3. gr. vaxtalaga. Með bréfinu fylgdi útskýring á vaxtaútreikningum frá starfsmanni SP.

Að lokum kemur fram í bréfinu að grunngengi á SP5 myntkörfusjóðnum sé skráð 94,58 á greiðsluseðli en það hafi hins vegar verið á bilinu 84-85 á þeim tíma sem lánið var tekið.

3.

Bréf kvartanda var sent SP til umsagnar með bréfi Neytendastofu, dags. 27. nóvember 2009. Svar barst með bréfi, dags. 4. desember 2009. Í bréfinu kemur fram að upphaflega hafi samningurinn verið í helmingshlutföllum íslenskt og erlent. Við breytingu á gengi þeirra mynta sem samningurinn samanstandi af breytist hlutfall þeirra þegar þær séu umreiknaðar í íslenskar krónur.

Þann 3. desember 2009 hafi verið kveðinn upp dómur í Héraðsdómi Reykjavíkur þar sem m.a. hafi verið deilt um lögmati erlendra útlána SP þar sem stefndi hélt því fram að óheimilt hafi verið af SP að binda afborganir lánsins við gengi japansks jens og svissnesks franka, myntkarfan BL2. Dómurinn féll SP í vil. Það liggi fyrir að ekki sé um áhættusjóði að ræða heldur lán í formi kaupleigu þar sem lánuð sé ákveðin upphæð af hverri mynt sem óskað er eftir af leigutaka. Staðhæfingar um að óheimilt sé að reikna vexti ofan á einingar, sbr. 3. gr. vaxtalaga, sé vart svaraverð en þó skuli tekið fram að ekki sé um óútskýrðar einingar að ræða heldur samning aðila

í millum um lán í erlendum gjaldmiðlum með fyrirfram ákveðinni upphæð af hverri mynt og kallast slíkur löggerningur í grunninn peningakrafa lánveitanda á hendur lántaka.

Varðandi athugasemd um mismun grunnengis samnings á greiðsluseðli og grunnengi við samningsgerð þá sé sá mismunur af sama meiði og mismunur á grunnvöxtum sem skýrður hafi verið í fyrra bréfi SP.

4.

Bréf SP var sent kvartanda til upplýsinga með bréfi Neytendastofu, dags. 7. janúar 2010.

5.

Neytendastofa óskaði sérfræðiálits hagfræðings á þeim hluta kvörtunarinnar sem snýr að útreikningi á vísitölu myntkölfu. Álitid barst stofnuninni með tölvubréfi, þann 31. maí 2010.

6.

Með bréfi Neytendastofu til kvartanda, dags. 21. júní 2010, óskaði stofnunin eftir afstöðu kvartanda til þess hvort enn væri óskað niðurstöðu Neytendastofu í málinu í ljósi dóms Hæstaréttar í máli nr. 92/2010.

Svar barst með tölvubréfi, dags. 22. júní 2010, þar sem óskað var eftir niðurstöðu stofnunarinnar í málinu.

7.

Með bréfi Neytendastofu, dags. 23. júlí 2010, var aðilum málsins tilkynnt að gagnaöflun væri lokið og að þeim yrði kynnt niðurstaða þess þegar hún lægi fyrir. Með bréfinu fylgdi sérfræðilítið og listi yfir gögn málsins.

III.

Niðurstaða

1.

Í máli þessu er kvartað yfir upplýsingum á bílasamningi við SP-Fjármögnun auk þess sem kvartað er yfir framkvæmd samningsins. Kvartað er í fyrsta lagi yfir upplýsingum um vexti þar sem ekki komi fram hvort vextir séu fastir eða breytilegir. Í öðru lagi er kvartað yfir því að ekki sé greint frá því að greiða skuli álag á vexti. Í þriðja lagi er kvartað yfir villandi upplýsingum um prósentuhlutfall vaxta á greiðslufirliti sem lántaki fékk við undirritun samningsins. Þar kom fram að vextir væru 5,77% en á yfirliti yfir stöðu samningsins, prentuðu þann 28. september 2009, komi fram að þeir séu 5,24%. Í fjórða lagi er kvartað yfir útreikningum á myntum í körfu

og þess að hlutföll mynta í körfu hafi breyst frá upphafi samnings. Þá er kvartað yfir því að þegar lántaki óskaði eftir afriti af samningi var honum send útprintun af óundirrituðum samningi milli kvartanda og SP úr kerfi SP sem ekki er samhljóða upphaflegum samningi aðilanna og virðist innheimta SP á láninu hafa verið í samræmi við hinn óundirritaða samning.

Af hálfu SP hefur verið á það bent að eldri samningar SP, þ.m.t. sá sem til umfjöllunar er í máli þessu, hafi allir borið fasta vexti á íslenskum hluta lánsins en erlendum hluti lánsins beri breytilega Libor vexti, eins og fram komi í skilmálum, auk fasts vaxtaálags. Í skilmálum sé ekki minnst á fasta eða breytilega vexti heldur einungis fasta verðtryggða leigugreiðslu. Því er neitað að upplýsingar um vexti séu villandi, ástæða þess að ekki sé samræmi á milli upprunalegra samningsvaxta í samningi og á yfirliti yfir stöðu samnings sé sú að í nóvember 2007 voru allir samningar félagsins færðir yfir í nýtt tölvukerfi og þeir vextir sem tilgreindur eru sem upprunalegir vextir á yfirliti séu þeir vextir sem í gildi voru þegar hið nýja tölvukerfi var tekið í notkun. Ástæða breytinga á vöxtum frá því samningur var gerður og þar til nýtt tölvukerfi var tekið í notkun sé breyting á Libor. Vegna kvörtunar yfir breytingu á hlutfalli mynta hefur af hálfu SP verið bent á að um sé að ræða gengisbreytingar milli gjaldmiðla sem leiði til þess að upphaflegt prósentuhlutfall mynta í samningi breytist ef upphæðir gjaldmiðlanna séu umreiknaðar í íslenskar krónur.

2.

Í erindinu var ekki vísað til lagaákvæða en í bréfi Neytendastofu, dags. 28. október 2009, kom fram það álit stofnunarinnar að ákvæði 5., 6., 7., 8., og 9. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994, ákvæði 5. og 8. gr. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu og ákvæði 36. gr. og 36. gr. a.-c. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, gætu komið til álita í málinu. Neytendastofa vill taka fram að stofnunin er ekki falið eftirlit með lögum nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu. Niðurstaða málsins byggir á framangreindum lögum sem stofnunin hefur eftirlit með. Á meðan meðferð málsins stóð féll dómur í Hæstarétti í máli nr. 92/2010 þar sem gengistrygging lánasamninga var dæmd ólögmæt og í andstöðu við ákvæði laga nr. 38/2001. Í framhaldi af dómi Hæstaréttar óskaði Neytendastofa eftir afstöðu kvartanda til þess hvort enn væri óskað niðurstöðu um efnisatriði málsins. Kvartandi óskaði eftir niðurstöðu stofnunarinnar þrátt fyrir framangreindan dóm Hæstaréttar, sbr. tölvubréf dags. 22. júní 2010. Mál þetta er því tekið til efnislegrar meðferðar af hálfu Neytendastofu.

Í 5. gr. laga um neytendalán er um það fjallað að lánssamninga skuli gera skriflega og fela í sér þær upplýsingar sem tilgreindar eru í 6. og 8. gr. laganna.

Ákvæði 6. gr. laga um neytendalán er innleiðing ákvæða tilskipunar ráðsins um samræmingu á lögum og stjórnisýslufyrirmælum aðildarríkjanna varðandi neytendalán nr. 87/102/EBE og er þar fjallað um þær upplýsingar sem lánveitanda ber að gefa neytenda við gerð lánssamnings. Í 1.

mgr. ákvæðisins, sem er í nýu tölulíðum, er um það fjallað að veita skuli upplýsingar um höfuðstól; fjárhæð útborgunar; vexti; heildarkostnað í krónum; árlega hlutfallstölu kostnaðar; heildarupphæð sem greiða skal; fjölda einstakra greiðsla, fjárhæð þeirra og gjalddaga; gildistíma sammings og skilyrði uppsagnar og heimild til að greiða fyrir lokagjalddaga. Í 2. mgr. 6. gr. segir:

„Ef breyta má lánskostnaði, afborgunum eða öðrum atriðum lánskjara á samningstímanum skal lánveitandi greina neytanda frá því við hvaða aðstæður breytingarnar geta orðið. Ef ekki er unnt að reikna út árlega hlutfallstölu kostnaðar skal lánveitandi þess í stað skýra neytanda frá því hverjir vextir eru, hvaða gjöld falla á lánið og við hvaða aðstæður breytingar geti orðið.“

Þá er í 3. mgr. 6. gr. um það fjallað með hvaða hætti tilkynna skuli breytingar skv. 2. mgr.

Í 7. gr. laga um neytendalán er fjallað um útreikning á lántökukostnaði og hvaða þátta skuli ekki tekið tillit til við útreikning á árlegri hlutfallstölu kostnaðar.

Samkvæmt 8. gr. laga um neytendalán skal lánveitandi við gerð sammings veita neytanda upplýsingar um þann kostnað sem greint er frá í 2.-6. tölul. 2. mgr. 7. gr. laganna, þ.e. kostnað sem neytandinn greiðir við kaup á lausafé eða þjónustu, kostnað við yfirfærslu fjár, kostnað vegna viðskiptareiknings sem ætlað er að taka við afborgunum af láninu, félagsgjalda sem rekja megi til samninga sem ekki tengist lánessamningnum og kostnað vegna trygginga eða ábyrgðar. Auk þess skal, skv. 8. gr., greina frá því hvenær kostnaðurinn fellur á neytandann.

9. gr. laga um neytendalán er svohljóðandi:

„Þó að í lögum þessum sé kveðið á um að neytandi skuli fá upplýsingar um vexti eða fjárhæðir þar sem vextir eru meðtaldir, sbr. 6. gr., kemur það ekki í veg fyrir að aðilar geti samið um að vextir séu að nokkru eða öllu leyti breytilegir. Skal þá greint frá vöxtum eins og þeir eru á þeim tíma sem upplýsingarnar eru gefnar, tilgreint skal með hvaða hætti vextirnir eru breytilegir og við hvaða aðstæður þeir breytast.“

Skv. ákvæðinu er aðilum lánessammings, þrátt fyrir ákvæði 6. gr., heimilt að semja um breytilega vexti að uppfylltum þeim skilyrðum að tilgreint sé hverjir vextir eru á þeim tíma sem upplýsingarnar eru gefnar, með hvaða hætti vextirnir séu breytilegir og við hvaða aðstæður vextirnir breytast.

Hafi lánveitandi ekki veitt lántaka þær upplýsingar sem kveðið er á um í 6. gr. laganna getur það skapað lánveitanda bótaábyrgð, skv. 15. gr. laganna, enda hafi lántaki mátt ætla að lánskjör væru hagstæðari en þau síðar reyndust vera. Tilgangur ákvæðisins er sá að fá lánveitanda til að

fullnægja upplýsingaskyldu sinni og er því meginreglan sú að lánveitandi beri afleiðingar af því ef hann fullnægir ekki skyldu sinni skv. 6. gr.

Samkvæmt 5. gr. laga nr. 57/2005 eru óréttmætir viðskiptahættir bannaðir. Bannið gildi áður en, á meðan og eftir að viðskipti með vöru fara fram eða þjónusta er veitt. Hvað teljist til óréttmætra viðskiptahátta er, skv. ákvæðinu, nánar tilgreint í III. – V. kafla laganna. Í 1. mgr. 8. gr. laganna, sem er í III. kafla þeirra, segir:

„Viðskiptahættir eru óréttmætir ef þeir brjóta í bága við góða viðskiptahætti gagnvart neytendum og raska verulega eða eru líklegir til að raska verulega fjárhagslegri hegðun neytenda. Viðskiptahættir sem brjóta í bága við ákvæði kafla þessa eru alltaf óréttmætir.“

Í umfjöllun í greinargerð með frumvarpi til laga nr. 50/2008 segir að við mat á því hvort um óréttmæta viðskiptahætti sé að ræða skv. ákvæðinu skuli litið til þess hvort háttsemin geri það að verkum að hinn almenni neytandi taki ákvörðun um viðskipti sem hann hefði ella ekki tekið og raski þar með fjárhagslegum hagsmunum hans eða hafi áhrif á fjárhagslega hegðun.

Í bréfi Neytendastofu, dags. 28. október 2009, var einnig vísað til ákvæða 36. gr. og 36. gr. a.-c. samningalaga. Í úrskurði áfrýjunarnefndar neytendamála í máli nr. 15/2009, dags. 21. janúar 2010, kom hins vegar fram það álit áfrýjunarnefndar að Neytendastofa hefði ekki heimildir til að taka ákvörðun á grundvelli þeirra laga. Framangreind ákvæði samningalaga koma því ekki til álita í máli þessu.

3.

Fyrst verður litið til kvörtunar vegna vaxta. Kvartað er yfir því að ekki komi fram hvort vextir af íslenskum hluta lánsins séu fastir eða breytilegir auk þess sem ekki sé greint frá því að greiða skuli sérstakt vaxtaálag á Libor vexti erlenda hluta lánsins. Þá séu upplýsingar um prósentuhlutfall vaxta villandi þar sem ekki sé samræmi á milli þeirra upphafsvaxta sem tilgreindir eru á greiðsluyfirliti sem fylgdi samningnum og upphafsvaxta sem tilgreindir eru á stöðuyfirliti því sem kvartandi fékk þann 28. október 2009.

Samkvæmt 3. tölul. 1. mgr. 6. gr. laga um neytendalán ber lánveitanda að greina frá vöxtum lánsins með skriflegum hætti við samningsgerðina. Séu vextir breytilegir ber einnig skv. 9. gr. laganna að greina frá því með hvaða hætti og við hvaða aðstæður vextir geta breyst. Í lögnum er ekki gerð frekari krafa til þess að greint sé frá því þegar vextir er fastir. Þá má að mati stofnunarinnar ganga út frá því að sé ekki greint frá því með hvaða hætti og við hvaða aðstæður vextir geti breyst séu þeir fastir.

Hvorki í skilmálum né fylgiskjölum með upphaflegum samningi aðilanna er greint frá því að greiða skuli sérstakt álag á Libor vexti eða hversu hátt slíkt álag skuli vera. Í nýrri samningum SP hefur þeim upplýsingum hins vegar verið bætt við, eins og ljóst má vera af þeim samningi sem kvartanda var sendur og nánar verður fjallað um hér síðar. Misjafnt er hvort lánveitendur leggi fast eða breytilegt álag á vextina og í gögnum málsins hefur komið fram að áður hafi vaxtaálag SP verið fast en í nýrri samningum sé það nú breytilegt. Að mati Neytendastofu eru upplýsingar um það hversu hátt hlutfall vaxta sé tengt Libor og hversu hátt hlutfall þeirra sé álag á Libor, sem annað hvort er fast eða breytilegt skv. breytingarástæðum lánveitanda, mikilvægar fyrir neytendur við töku lánsins og því hluti af upplýsingaskyldu lánveitanda. Sé álagið breytilegt er einnig nauðsynlegt, skv. 9. gr. laga um neytendalán, að tilgreina við hvaða aðstæður og með hvaða hætti það getur breyst. Neytendastofa telur því að SP hafi brotið gegn ákvæði 5. gr. og 3. tölul. 1. mgr. 6. gr. laga um neytendalán með því að tilgreina ekki í samningi að af erlendum hluta lánsins skuli greiða sérstakt álag á Libor vexti og hversu hátt það álag sé.

Í gögnum málsins hefur SP gefið skýringar á því hvers vegna tilgreindir upphafsvextir lánsins séu ekki þeir sömu á upphaflegum samningi aðilanna og því yfirliti sem kvartandi fékk útprentun af þann 28. október 2009. Neytendastofa fær ekki séð, og ekki hefur verið sýnt fram á það í gögnum málsins, að mismunur á þeim upplýsingum sem þar koma fram hafi haft áhrif á innheimtu eða endurgreiðslu lánsins. Vissulega ber lánveitanda að gæta að því að upplýsingar um lántaka og forsendur lánsins séu réttar en stofnunin telur ekki ástæðu til að fjalla frekar um þennan lið kvörtunarinnar.

4.

Verður nú vikið að kvörtun vegna útreiknings á vísitölu myntkörfu og breytingu á hlutföllum milli myntkörfu og íslensks hluta lánsins. Vegna þessa hluta kvörtunarinnar leitaði Neytendastofa sérfræðiálits hjá hagfræðingi.

Á samningi aðilanna kemur fram að hann sé gerður í myntkörfunni BL1 sem samstandi af ISK 50% og myntkörfunni SP5 50%. Í samningi aðila er ekki að finna sundurliðun á samsetningu myntkörfunnar SP5 en upplýsingar um körfuna á stofndegi hennar komu skýrt fram á vefsíðu fyrirtækisins, þar segir: „*Evrán vegur þyngst eða 40%, Bandaríkjadollar er með 25% vægi, svissneski frankinn 20% og japanska jenið 15%.*“ Aðilar deila ekki um framangreind hlutföll myntkörfunnar heldur hvort um sé að ræða einingar í myntkörfu eða hvort lán kvartanda hafi átt að taka mið af föstum hlutföllum hverrar myntar, skv. framangreindri skiptingu. Í skýringum SP hefur komið fram að myntir í körfunni SP5 séu ekki með föstum hlutföllum heldur sé fastur fjöldi eininga í körfunni. Fjöldi eininga ákvarðast af gengi gjaldmiðla við stofnun körfu. Þegar erlendu myntirnar séu umreiknaðar í íslenskar krónur breytist hlutfall milli íslenska hluta lánsins og myntkörfunnar í samræmi við breytingar á gengi gjaldmiðlanna gagnvart íslensku krónunni.

Við slíka útreikninga er notast við svonefnda Lespeyres vísitölu sem er fastgrunnsvísitala, þ.e. magnþættir hennar, gjaldmiðlar í þessu tilfelli, eru fastir. Það gerir það að verkum að þegar einstakir gjaldmiðlar hækka í verði gagnvart íslenskri krónu eykst hlutfall þeirra í myntkörfunni reiknað í íslenskum krónum. Enn fremur hefur það þá þýðingu að þær hlutfallstölur sem gefnar eru upp á vefsíðu SP eru þau hlutföll sem virk voru við gangsetningu vísitölunnar, eða stofnun myntkörfunnar. Grunnhlutföllin eru notuð við útreikning í eftirfarandi jöfnu:

$$\text{Lespeyres} = \frac{\sum_{i=1}^N P_1^i Q_0^i}{\sum_{j=1}^N P_0^j Q_0^j} \cdot 100$$

Skilgreining á táknum í formúlu:

P_0^1 er gengi gjaldmiðils 1 á ári 0	P_1^2 er gengi gjaldmiðils 2 á ári 1
P_0^2 er gengi gjaldmiðils 2 á ári 0	Q_0^1 er magn myntar 1 á ári 0
P_1^1 er gengi gjaldmiðils 1 á ári 1	Q_0^2 er magn myntar 2 á ári 0

N er fjöldi mynta, sem í þessu sýnidæmi eru tvær.

Umrita má jöfnuna m.t.t. fjölda mynta í körfu með því að slíta brotið í sundur og lengja. Þá er niðurstaðan sú að vísitalan er vegið meðaltal verðbreytinga allra mynta þar sem vogin sem notuð er í hverju tilfelli er upphaflegt vægishlutfall myntarinnar í körfunni.

$$\begin{aligned} \text{Laspeyres} &= \frac{P_1^1 Q_0^1 + P_1^2 Q_0^2}{P_0^1 Q_0^1 + P_0^2 Q_0^2} \cdot 100 = \left(\frac{P_1^1 Q_0^1}{P_0^1 Q_0^1 + P_0^2 Q_0^2} + \frac{P_1^2 Q_0^2}{P_0^1 Q_0^1 + P_0^2 Q_0^2} \right) \cdot 100 = \\ &= \left(\frac{\frac{P_1^1 P_1^1 Q_0^1}{P_0^1}}{P_0^1 Q_0^1 + P_0^2 Q_0^2} + \frac{\frac{P_0^2 P_1^2 Q_0^2}{P_0^2}}{P_0^1 Q_0^1 + P_0^2 Q_0^2} \right) \cdot 100 = \end{aligned}$$

Smá algebra gefur þá:

$$\left(\frac{P_1^1}{P_0^1} \left(\frac{P_0^1 Q_0^1}{P_0^1 Q_0^1 + P_0^2 Q_0^2} \right) + \frac{P_1^2}{P_0^2} \left(\frac{P_0^2 Q_0^2}{P_0^1 Q_0^1 + P_0^2 Q_0^2} \right) \right) \cdot 100$$

$$= \sum_{j=1}^2 S_j \frac{P_1^j}{P_0^j} \cdot 100$$

S_j er þá hlutfall myntar j í verðmætagrundi körfunnar á tíma 0, þ.e. í upphafi.

Með jöfnunni má tengja saman útreikninga SP annars vegar og útreikninga kvartanda hins vegar, eins og þeir birtust í erindi hennar þann 28. október 2009.

Á vefsíðu SP má finna eftirfarandi upplýsingar um myntir körfunnar SP5 við stofnun hennar¹ og í bréfi SP, dags. 17. nóvember 2009, komu fram eftirfarandi upplýsingar um stöðu mynta körfunnar þann 28. október 2009:

Myntkarfan SP5 við stofnun þann 5. maí 2004:

SP5	Fjöldi mynta	Gengi	Hlutfall við stofnun körfu
USD	0,341904	73,12	25%
CHF	0,350939	56,99	20%
EUR	0,453104	88,28	40%
JPY	22,68603	0,6612	15%

Myntkarfan SP5 þann 28. október 2009:

SP5	Fjöldi mynta	Gengi	Hlutfall 28/10/2010
USD	0,341904	125,07	21%
CHF	0,350939	122,44	21%
EUR	0,453104	185,09	42%
JPY	22,68603	1,3751	16%

Mynttegundir eru fjórar og því er S_1 25%, S_2 20%, S_3 40% og S_4 15%.

$$\sum_{j=1}^4 S_j \frac{P_1^j}{P_0^j} \cdot 100 = 0,25 \cdot \frac{125,07}{73,12} + 0,2 \cdot \frac{122,44}{56,99} + 0,4 \cdot \frac{185,09}{88,28} + 0,15 \cdot \frac{1,3751}{0,6612} \cdot 100 = 200,79$$

Í erindi kvartanda koma fram útreikningar sem gefa annars vegar vísitöluna 128,74 og hins vegar vísitöluna 198. Kvartandi telur að nota eigi vísitöluna 128,74 en hin síðarnefnda er vísitala SP. Í erindinu er notast við eftirfarandi upplýsingar við útreikning á vísitölum:

¹ Sjá: <http://www.sp.is/category.aspx?catID=61>

SP5	Gengi	Hlutfall
USD	122,890	25%
CHF	121,680	20%
EUR	183,700	40%
JPY	1,354	15%

Til þess að fá sömu niðurstöðu og kvartandi er notast við jöfnu vegins meðaltals:

$$\sum_{j=1}^4 S_j \cdot P_1^j = 0,25 \cdot 122,89 + 0,2 \cdot 121,68 + 0,4 \cdot 183,7 + 0,15 \cdot 1,3543 = 128,74$$

Þessi niðurstaða gefur vegið meðaltal gjaldmiðlanna, en ekki vegið meðaltal gengisbreytinganna, og getur því aldrei orðið mælikvarði breytinga á körfu þar sem grunninn vantar, þ.e. ekki er tekið mið af því hvert gengið var þegar myntkarfan var stofnuð.

Í þessu samhengi skal haft í huga að almennt má skilgreina vísitölu sem fyrirbæri sem mæla hlutfallsbreytingar á hlutum sem mældir eru, að teknu tilliti til umfangs hlutanna á ákveðnum viðmiðunartíma.

Í erindi kvartanda er gengið út frá því að hlutfall mynta í körfunni eigi að haldast óbreytt en ekki magn þeirra. Slík vísitala er til og er þá notast við margfeldismeðaltal en ekki vegið meðaltal allra mynta eins og í Laspeyres vísitölunni, sem SP notar við útreikning vísitölu. Sem áður er N fjöldi mynta í körfunni, tími 0 er við stofnun vísitölu og tími 1 er sá tími þar sem staða gengis er tekin:

$$\text{Vísitala margfeldismeðaltals} = \prod_{i=1}^N \left(\frac{P_1^i}{P_0^i} \right)^{S_i} \cdot 100$$

Ef miðað er við aðeins tvær myntir í körfunni þá er jafnan:

$$\left(\frac{P_1^1}{P_0^1} \right)^{\frac{P_0^1 Q_0^1}{P_0^1 Q_0^1 + P_0^2 Q_0^2}} \left(\frac{P_1^2}{P_0^2} \right)^{\frac{P_0^2 Q_0^2}{P_0^1 Q_0^1 + P_0^2 Q_0^2}} \cdot 100 = \prod_{i=1}^2 \left(\frac{P_1^i}{P_0^i} \right)^{S_i} \cdot 100$$

Upplýsingum um gengi í erindi kvartanda og á vefsíðu SP fyrir 29. október 2009 ber ekki fjllilega saman. Niðurstaða jöfnunar m.v. gengi sem notast er við í erindi kvartanda er:

$$\prod_{i=1}^4 \left(\frac{P_1^i}{P_0^i} \right)^{S_i} \cdot 100 = \left(\frac{122,89}{73,12} \right)^{0,25} \cdot \left(\frac{121,68}{56,99} \right)^{0,2} \cdot \left(\frac{183,7}{88,28} \right)^{0,4} \cdot \left(\frac{1,354}{0,6612} \right)^{0,15} \cdot 100 = 197,8$$

Niðurstaða jöfnunnar m.v. upplýsingar um gengi á vefsíðu SP er:

$$\prod_{i=1}^4 \left(\frac{P_1^i}{P_0^i} \right)^{S_i} \cdot 100 = \left(\frac{125,07}{73,12} \right)^{0,25} \cdot \left(\frac{122,44}{56,99} \right)^{0,2} \cdot \left(\frac{185,09}{88,28} \right)^{0,4} \cdot \left(\frac{1,3751}{0,6612} \right)^{0,15} \cdot 100 = 199,99$$

Með þessari vísitölu eru vægishlutföll föst en á móti er magn hveirrar myntar breytilegt. Ef gengi einstakrar myntar hækkar hlutfallslega gagnvart gengi krónu umfram aðrar myntir þá mun magn þeirrar myntar minnka, svo hlutfallstala hennar haldist föst í íslenskum krónum. Ef lánveitandi veitir lán með slíkri forsendu væri samsetning lánasafnsins á stöðugri hreyfingu. Það hefur í för með sér að sífelld breytt erlend fjármögnun yrði að liggja til grundvallar lánveitingunni.

Í gögnum málsins hefur komið fram að SP notist við þá aðferð að fjöldi eininga körfunnar SP5 var ákvarðaður við stofnun hennar og hlutfall hveirrar myntar í körfunni á hverjum tíma því breytilegt eftir breytingum á gengi. Hið sama eigi við um hlutfall milli myntkörfunnar SP5 og íslenska hluta lánsins, vegna breytinga á gengi myntkörfunnar sé hlutfallið milli myntkörfunnar og íslenska hlutans breytilegt þegar myntkarfan hefur verið umreiknuð í íslenskar krónur.

Hér að framan hefur verið rakið að vísitölu á myntkörfum má reikna annað hvort út frá tilteknum fjöldi eininga við stofnun körfunnar eða út frá því að hlutfall hveirrar myntar haldist óbreytt frá stofnun hennar. Sé fjöldi mynta grunnurinn að útreikningunum, eins og gert er við útreikning lánsins hjá SP, breytist hlutfall þeirra á hverjum tíma þegar þær hafa verið umreiknaðar í íslenskar krónur, samhliða breytingum á gengi hveirrar myntar. Sé hlutfall hveirrar myntar í körfunni hins vegar grunnurinn að útreikningunum, eins og kvartandi hefur haldið fram, breytist fjöldi eininga í samræmi við breytingar á gengi sem hefur þær afleiðingar að lánveitandi þarf að endurfjármagna lánið á hverjum gjaldþaga til þess að halda réttum hlutföllum.

Neytendastofa telur að sú aðferð og framkvæmd SP að reikna vísitölur lánsins út frá fjölda eininga en ekki hlutföllum hveirrar myntar, sem veldur því að hlutföllin breytast samhliða breytingum á gengi þegar erlendar myntir eru umreiknaðar í íslenskar krónur, sé hvorki andstæð ákvæðum laga nr. 121/1994 né ákvæðum laga nr. 57/2005.

Lögum um neytendalán er ætlað að tryggja það að neytendum séu veittar allar nauðsynlegar upplýsingar áður en til lántöku kemur. Eins og fram kom í kafla 2, hér að framan, er í 6. gr. laganna rakið í níu tölulíðum þær upplýsingar sem veita skal, auk þess sem veita skal upplýsingar skv. 8. gr. laganna, sbr. 5. gr. þeirra. Samkvæmt 1. tölul. 1. mgr. 6. gr. skal veita

upplýsingar um höfuðstól lánsins. Höfuðstóll lánsins er tilgreindur á samningi þeim sem hér er til umfjöllunar. Á forsíðu samningsins kemur einnig fram að hann sé að 50% hluta verðtryggður í íslenskum krónum og að 50% hluta í myntkörfunni SP5. Í máli þessu deila aðilar um reikniaðferðir við útreikning á myntkörfunni SP5. Upplýsingar um myntkörfuna hafa þó legið fyrir hjá SP frá stofnun hennar, þann 5. maí 2004, sbr. upplýsingar á vefsíðu félagsins. Kvartandi tók lán hjá SP, þann 30. desember 2005, og greiddi afborganir í samræmi við útreikninga félagsins. Þá verður einnig að líta til þess að á greiðsluseðlum eru „leggir“ lánsins, þ.e. annars vegar íslenski hluti afborgunarinnar og hins vegar erlendur hluti afborgunarinnar, ávallt sundurgreindir og við hvorn þeirra greint frá númeri greiðslu af heildarfjölda. Þrátt fyrir að lög um neytendalán leggi ríka upplýsingaskyldu á lánveitanda við samningsgerð telur Neytendastofa að í ákvæðum 6. gr. laganna, eins og lögnum er nú háttað, felist ekki krafa til þess að greina ítarlega frá reikniaðferðum sem almennt tíðkast á lánamarkaði.

5.

Að lokum skal fjallað um þann hluta kvörtunarinnar sem snýr að því að þegar kvartandi óskaði eftir afriti af samningi sínum var henni sent óundirritað eintak samnings sem ekki er að fullu samhljóða upphaflegum samningi aðilanna. Í skýringum SP hefur komið fram að ástæða þess sé sú að félagið tók í notkun nýtt tölvukerfi og því sé samningur sá sem prentaður var út fyrir kvartanda í samræmi við nýrri samninga SP.

Í erindi kvartanda er bent á tvær breytingar sem gerðar hafi verið á samningnum. Á forsíðu samningsins hafi verið bætt eftirfarandi málsgrein:

„Leigutaki lýsir því yfir með undirskrift sinni að hann gerir sér fulla grein fyrir því að lántaka í erlendum gjaldmiðli er áhættusamari en lántaka í íslenskum krónum. Annars vegar er um að ræða gengisáhættu sem getur leitt til hækkunar á höfuðstól á lánstíma og þar með hækkun á afborgun höfuðstóls og vaxta. Hins vegar er um að ræða vaxtaáhættu sem felst m.a. í því að lánið er með breytilegum vaxtagrunni, eins mánaða LIBOR vöxtum, með föstu álagi. Vextir fyrir hverja mynt eru aðeins ákveðnir til eins mánaðar í senn og geta því breyst með vaxtaákvörðunum í heimaríkjum hvernar myntar auk þess sem sveiflur á alþjóðlegum gjaldeyrismörkuðum geta haft áhrif til hækkunar.“

Þá sé kaupverð bifreiðarinnar hærra á stöðuyfirliti en á samningi aðilanna.

Af skoðun á hinum ólíku samningum má ljóst vera að breytingarnar hafa ekki haft áhrif á innheimtu lánsins eða stöðu lántakanda. Á stöðuyfirliti er kaupverð bifreiðarinnar tilgreint 824.872 ISK. en á upphaflegum samningi, sem og þeim samningi sem lántakanda var sendur síðar er kaupverð bifreiðarinnar 800.000 kr. Neytendastofa telur ljóst vera að í kaupverði á stöðuyfirliti hafa verið lögð saman kaupverð bifreiðarinnar, stofngjald samningsins að fjárhæð

19.872 kr. og umsýslugjald að fjárhæð 5.000 kr. Lánið er reiknað út frá samningsfjárhæð sem er sú sama á öllum skjölum og því fær Neytendastofa ekki séð að breyting á kaupverði á stöðuyfirliti hafi áhrif á samninginn.

SP er bundið af skilmálum hins upphaflega samnings og verður að hlíta honum með sama hætti lántaki. Í gögnum málsins kom fram að af einhverjum ástæðum hafi vextir af íslenskum hluta lánsins í nokkra mánuði verið reiknaðir sem breytilegir en ekki fastir. Sú gjaldtaka hefur verið leiðrétt og lántaka endurgreidd ofgreidd fjárhæð. Komi í ljós við framkvæmd samningsins að hún sé ekki í samræmi við hinn upphaflega samning liggur því afdráttarlaus skylda á SP að leiðrétta framkvæmdina og bæta lántaka mistökin. Að öðru leyti telur Neytendastofa ekki ástæðu til aðgerða af hálfu stofnunarinnar vegna þessa kvörtunarliðs.

6.

Hér að framan hefur verið rakið að SP hefur innheimt álag á Libor vexti án þess að greint sé frá því í skilmálum að slíkt álag skuli tekið eða hversu hátt það skuli vera.

Viðskiptahættir eru skv. skilgreiningu í 6. tölul. 3. gr. laga nr. 57/2005 markaðssetning fyrirtækja eða önnur athöfn, athafnaleysi eða háttarni sem tengist kynningu á vöru eða þjónustu eða viðskiptum með vöru eða þjónustu. Þá á bann við óréttmætum viðskiptaháttum skv. 5. gr. við áður en, á meðan og eftir að viðskipti með vöru fara fram eða þjónusta er veitt. Neytendastofa telur ákvæði laganna því eiga við um lánsviðskipti þau sem hér um ræðir.

Í 5. gr. laga nr. 57/2005 er lagt bann við óréttmætum viðskiptaháttum og í 8. gr. laganna er um það fjallað að viðskiptahættir séu óréttmætir ef þeir brjóta gegn góðum viðskiptaháttum gagnvart neytendum og hafa veruleg áhrif á fjárhagslega hegðun neytenda. Upplýsingar um vexti og vaxtaálag sem ekki komu fram í samningi eða skilmálum samnings telur Neytendastofa að séu mjög mikilvægur þáttur við ákvörðun neytenda um að eiga viðskipti eða taka lán. Samningsstaða SP er mun betri en neytenda og því verður að leggja ríka skyldu á SP til að gæta þess að allar upplýsingar sem fram eiga að koma, skv. lögum um neytendalán, og haft geta áhrif á fjárhagslega hegðun neytenda skv. 8. gr. laga nr. 57/2005 séu tilgreindar. Neytendastofa telur SP hafa brotið gegn ákvæðum 5. og 8. gr. laga nr. 57/2005 með því að í samningum komi ekki fram vaxtaálag sem lagt er á Libor vexti erlenda hluta lánsins.

7.

Með vísan til alls þess sem hér hefur fram komið sem og ákvæða 26. gr. laga um neytendalán og 2. mgr. 21. gr. b. laga nr. 57/2005 er SP bönnuð notkun staðlaðra samningsskilmála sinna sem brjóta gegn ákvæðum framangreindra laga.

Samkvæmt 15. gr. laga um neytendalán getur neytandi átt rétt á skaðabótum úr hendi lánveitanda hafi lánveitandi ekki veitt fullnægjandi upplýsingar við lánveitinguna skv. 5. og 6. gr. laganna. Auk þess geta brot á lögnum í heild sinni valdið skaðabótaskyldu í samræmi við almennar reglur skaðabótaréttar, skv. 27. gr. laganna. Slíkar einkaréttarlegar kröfur verða aðilar hins vegar að leysa með sátt eða samkomulagi sín í milli eða fyrir tilstuðlan dómstóla enda getur Neytendastofa eingöngu tekið mál til umfjöllunar á allsherjarréttarlegum grunni.

IV.

Ákvörðunarorð:

„SP-Fjármögnun, Sigtúni 42, Reykjavík, hefur brotið gegn ákvæði 5. gr. og 3. tölul. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 121/1994, um neytendalán, og ákvæðum 5. og 8. gr. laga nr. 57/2005, um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu, með því að tilgreina ekki á lánsamningi í erlendri mynt að greiða skuli vaxtaálag á Libor vexti og með því að greina ekki frá því hversu hátt slíkt vaxtaálag sé.

Með heimild í 26. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994, sbr. 2. mgr. 21. gr. b. laga nr. 57/2005, um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu, bannar Neytendastofa SP-Fjármögnun að leggja vaxtaálag á Libor vexti í þeim tilvikum sem það er ekki tilgreint í samningum.

Bannið tekur gildi við birtingu ákvörðunarinnar. Verði ekki farið að banninu má búast við að tekin verði ákvörðun á grundvelli IX. kafla laga nr. 57/2005, um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu.“

Neytendastofa, 3. ágúst 2010

Tryggvi Axelsson
forstjóri

Þórunn Anna Árnadóttir